

POSTANOWIENIE

Dnia 30 października 2025 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

Prezes SN Joanna Misztal-Konecka (przewodniczący)

SSN Igor Zgoliński

SSN Adam Redzik

SSN Krzysztof Wesołowski

SSN Małgorzata Bednarek (sprawozdawca)

po rozpoznaniu w Izbie Karnej na posiedzeniu w dniu 30 października 2025 r.

sprawy z wniosku SSO X. Y. o ponowne zbadanie spełnienia wymogów niezawisłości i bezstronności w sprawie Sądu Okręgowego w Warszawie o sygn. XVIII K 312/24 (XVIII Ko 111/24)

na podstawie art. 42a § 13 zdanie 3 ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. - Prawo o ustroju sądów powszechnych w zw. z art. 437 § 2 k.p.k.

uchyła postanowienie Sądu Okręgowego w Warszawie z 4 marca 2025 r., sygn. XVIII K 312/24 (XVIII Ko 111/24), i postępowanie w tym zakresie umarza.

UZASADNIENIE

Do Sądu Okręgowego w Warszawie 25 listopada 2024 r. wpłynął akt oskarżenia w sprawie przeciwko m.in. P.P. oskarżonemu o popełnienie czynów z art. 263 § 2 k.k. i in. Sprawa w tam. Sądzie Okręgowym została zarejestrowana pod sygn. XVIII K 312/24, a referentem jej została SSO X. Y.. 1 grudnia 2024 r. obrońca ww. oskarżonego – adw. M.L. - wniósł o wyłączenie od rozpoznania ww. sprawy

SSO X. Y. Wnioskodawca, powołując się na art. 41 § 1 k.p.k. w zw. z art. 42 § 1 i 4 k.p.k., podniósł, że oskarżony ma uzasadnione wątpliwości co do bezstronności sędziego, gdyż w jego ocenie okoliczności dotyczące powołania SSO X. Y. prowadzą do wniosku, iż skład sądu z jej udziałem nie może być uznany za sąd instytucjonalnie niezawisły i bezstronny z uwagi na wadliwość procesu nominacyjnego.

5 grudnia 2024 r. SSO X. Y. złożyła oświadczenie, z którego wynikało, że nie ma jakiegokolwiek podstawy do przyjęcia, że zachodzi względem niej okoliczność tego rodzaju, że mogłaby wywołać uzasadnioną wątpliwość, co do jej bezstronności, o której mowa w przepisie art. 41 § 1 k.p.k. W uzasadnieniu swojego stanowiska sędzia wskazała, że wniosek o wyłączenie jej od rozpoznania sprawy oparty wyłącznie na okolicznościach towarzyszących jej powołaniu nie wywołuje skutków prawnych. Rozpoznanie natomiast takiego wniosku w oparciu o przepis art. 41 § 1 k.p.k. skutkuje zaistnieniem bezwzględnej przesłanki odwoławczej określonej w art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k. oraz stanowi niedopuszczalne obejście instytucji tzw. testu bezstronności i rażące naruszenie przysługujących stronom uprawnień, skoro wniosek złożony w trybie art. 41 § 1 k.p.k. zw. z art. 42 § 1 k.p.k. – złożony z obejściem przepisów ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. – Prawo o ustroju sądów powszechnych został oparty wyłącznie na okolicznościach odnoszących się do jej powołania na stanowisko sędziego Sądu Okręgowego w Warszawie z rekomendacji Krajowej Rady Sądownictwa w składzie ukształtowanym przepisami ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o zmianie ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa oraz niektórych innych ustaw.

Postanowieniem z 4 marca 2025 r., sygn. XVIII K 312/24 (XVIII Ko 111/24), Sąd Okręgowy w Warszawie, powołując się na treść art. 42 § 1 k.p.k. w zw. z art. 41 § 1 k.p.k., uwzględnił wniosek obrońcy oskarżonego P.P. i wyłączył SSO X. Y. od rozpoznania sprawy Sądu Okręgowego w Warszawie XVIII Wydział Karny o sygn. akt XVIII K 312/24.

W uzasadnieniu powyższego orzeczenia Sąd Okręgowy w Warszawie, podsumowując swój szeroki wywód, stwierdził, że:

1. sposób wyboru sędziów do Krajowej Rady Sądownictwa ukształtowanej ustawą z dnia 8 grudnia 2017 r. o zmianie ustawy o Krajowej Radzie

Sądownictwa oraz niektórych innych ustaw stworzył poważne ryzyko wpływu władzy wykonawczej i ustawodawczej na proces powoływania sędziów, czym naruszona została zasada równowagi władz między władzą sądowniczą a pozostałymi władzami określona w art. 10 ust. 1 Konstytucji RP;

2. działalność Krajowej Rady Sądownictwa obecnej kadencji wskazuje na zależność tego organu od środowisk politycznych, które ukształtowały sędziowski skład osobowy Rady, czego przejawem jest utrwalanie statusu sędziów powołanych przez Radę;
3. sędzia X. Y. powołana została na stanowisko sędziego Sądu Okręgowego w Warszawie pomimo wyrażanych przez Krajową Radę Sądownictwa ocen, że sędzia nie osiągnęła odpowiedniego merytorycznego przygotowania do orzekania w sądzie okręgowym i wskazane jest nabranie przez kandydatkę większego doświadczenia orzeczniczego, udoskonalenie warsztatu pracy i weryfikacja umiejętności rozpoznawania spraw o większym stopniu trudności;
4. w swej postawie orzeczniczej oraz stosunku do konieczności badania wypełnienia przez sędziego standardu niezawisłości i bezstronności w rozumieniu art. 45 ust. 1 Konstytucji RP, art. 47 Karty Praw Podstawowych Unii Europejskiej oraz art. 6 ust. 1 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, sędzia X. Y. zajmuje stanowisko zgodne z kierunkiem działalności Krajowej Rady Sądownictwa, wyrażając w ten sposób akceptację dla zależnej pozycji tego organu od środowisk politycznych, które ukształtowały jego sędziowski skład osobowy;
5. wadliwość procesu powołania X. Y. na stanowisko sędziego Sądu Okręgowego w Warszawie z uwzględnieniem okoliczności określonych w pkt. od 1 do 4 doprowadziła w opisanych okolicznościach do naruszenia standardu niezawisłości i bezstronności w rozumieniu art. 45 ust. 1 Konstytucji RP, art. 47 Karty Praw Podstawowych Unii Europejskiej oraz art. 6 ust. 1 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności;
6. udział sędziego X. Y. w składzie sądu rozpoznającego sprawę XVIII K 312/24 powoduje nienależytą obsadę tego sądu z uwagi na występujące uzasadnione wątpliwości dotyczące instytucjonalnej bezstronności sędziego;

7. stanowisko sądu o braku wypełnienia przez sędziego X. Y. minimalnego standardu niezawisłości i bezstronności w rozumieniu art. 45 ust. 1 Konstytucji RP, art. 47 Karty Praw Podstawowych Unii Europejskiej oraz art. 6 ust. 1 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności odnosi się do czasu na dzień wydania postanowienia, co nie wyklucza, że w razie zmiany postawy orzeczniczej sędzi oraz stosunku do konieczności wypełnienia przez sąd konwencyjnych wymogów sądu ustanowionego ustawą, ocena taka będzie odmienna.

7 marca 2025 r. do Sądu Najwyższego wpłynął wniosek o ponowne rozpoznanie sprawy w przedmiocie wyłączenia sędziego X. Y. od rozpoznania sprawy o sygn. akt XVIII K 312/24.

Skarżąca zarzuciła ww. postanowieniu:

I. obrazę art. 42a § § 3, 5, 6, 7, 8 ustawy z dnia 27 lipca 2002 r. - Prawo o ustroju sądów powszechnych (dalej: p.u.s.p.), albowiem wniosek o wyłączenie od rozpoznania sprawy dotyczył wyłącznie spełnienia wymogów niezawisłości i bezstronności z uwzględnieniem okoliczności towarzyszących powołaniu; był to zatem wniosek, o którym mowa w art. 42a § 3 p.u.s.p., nie zaś wniosek o wyłączenie z art. 41 § 1 k.p.k., który należało rozpoznać zgodnie z jego treścią;

II. rażące naruszenie przepisów postępowania, tj. art. 42a § 13 p.u.s.p., art. 41 § 1 k.p.k. oraz art. 45 Konstytucji RP, art. 19 akapit 1 zdanie 2 Traktatu o Unii Europejskiej (dalej: TUE) oraz art. 6 ust. 1 Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności, sporządzonej w Rzymie dnia 4 listopada 1950 r., zmienionej następnie Protokołami nr 3, 5 i 8 oraz uzupełnionej Protokołem nr 2 (dalej: Konwencji) poprzez:

a. niewyjaśnienie motywów nieprzestrzegania powszechnie obowiązujących wyroków Trybunału Konstytucyjnego oraz nieuwzględnienia wyroków TSUE i ETPC w zakresie niedopuszczalności przeprowadzenia abstrakcyjnego testu bezstronności bez uwzględnienia okoliczności niniejszej sprawy; niewyjaśnienie podstaw faktycznych i prawnych wykreowania przez sąd pozaustawowych wymogów dla kandydatów na urząd sędziego oraz motywów odstąpienia od konstytucyjnej zasady równego dostępu do służby publicznej; niewyjaśnienie podstawy prawnej dopuszczalności dokonania przez Sąd Okręgowy w Warszawie

merytorycznej kontroli uchwały Krajowej Rady Sądownictwa oraz niedopuszczalnej oceny powołania sędziego w niniejszym postępowaniu;

b. rozpoznanie wniosku z pogwałceniem zasady bezstronności, o której mowa w art. 41 § 1 k.p.k., albowiem orzeczenie w niniejszej sprawie wydała sędzia Sądu Okręgowego X.1 Y.1, która jeszcze przed wydaniem przedmiotowego orzeczenia zajęła stanowisko w niniejszej sprawie, składając 15 maja 2024 r. oświadczenie o odmowie orzekania w składzie z SSO X. Y., z uwagi na tryb powołania skarżącej przez Krajową Radę Sądownictwa ukształtowaną w trybie określonym przepisami ustawy z 8 grudnia 2017 r. o zmianie ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa oraz niektórych innych ustaw oraz fakt delegowania wnioskodawcy do Ministerstwa Sprawiedliwości, a następnie - mimo powyższego oświadczenia nie złożyła wniosku o wyłączenie od rozpoznania w sprawie wniosku dotyczącego SSO X. Y. - naruszając tym samym podstawowe standardy bezstronności sędziego;

1. obrazę prawa konstytucyjnego i ustrojowego, tj. rażące naruszenie art. 7, art. 179 i art. 184 Konstytucji RP oraz art. 44 ustawy z dnia 12 maja 2011 r. o Krajowej Radzie Sądownictwa przez dokonanie merytorycznej kontroli prawomocnej uchwały Krajowej Rady Sądownictwa w sprawie rekomendacji X. Y. do objęcia urzędu sędziego Sądu Okręgowego w Warszawie, co doprowadziło do naruszenia przyznanej Radzie przez ustrojodawcę w Konstytucji RP wyłącznej kompetencji do oceny kandydatur na sędziów i przekroczenia kompetencji przez Sąd Okręgowy;
2. rażące naruszenie art. 190 ust. 1 Konstytucji RP poprzez wydanie zaskarżonego postanowienia z całkowitym pominięciem powszechnie obowiązujących wyroków Trybunału Konstytucyjnego z 25 marca 2019 r., sygn. akt K 12/18 i z 4 marca 2020 r., sygn. P 22/19;
3. obrazę prawa materialnego co skutkowało nieuprawnionym wyłączeniem skarżącej od rozpoznania sprawy o sygn. XVIII K 312/24, tj.:

a. dokonanie merytorycznej kontroli uchwały Krajowej Rady Sądownictwa i w konsekwencji przyjęcie, że „okoliczności towarzyszące powołaniu sędziego”, są tożsame z okolicznościami stanowiącymi podstawę rekomendacji sędziego przez

Krajową Radę Sądownictwa, co doprowadziło do niedopuszczalnej kontroli powołania sędziego,

b. art. 19 akapit 1 zdanie 2 TUE przez jego błędną wykładnię i w konsekwencji zbadanie wymogów niezawisłości i bezstronności sędziego bez uwzględnienia przesłanek negatywnych uwzględnienia wniosku, tj. „okoliczności danej sprawy”, „okoliczności dotyczących uprawnionego”, „charakteru sprawy”, co doprowadziło do niedopuszczalnej w świetle orzecznictwa Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej abstrakcyjnej oceny wymogów niezawisłości i bezstronności sędziego.

Formułując powyższe zarzuty, SSO X. Y. wniosła o uchylenie zaskarżonego postanowienia, przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania sądowi I instancji celem odrzucenia wniosku, ewentualnie o oddalenie wniosku. Autorka sformułowała również wniosek alternatywny, wnosząc w nim o uchylenie zaskarżonego postanowienia i orzeczenie o odrzuceniu wniosku, ewentualnie o oddalenie wniosku o spełnienie wymogów niezawisłości i bezstronności w sprawie, w której wniosek został złożony.

Postanowieniem z 7 marca 2025 r., Sąd Okręgowy w Warszawie połączył sprawę Sądu Okręgowego w Warszawie o sygn. akt XVIII K 312/24 do sprawy tegoż Sądu Okręgowego o sygnaturze akt VIII K 239/24 celem wspólnego rozpoznania pod sygn. VIII K 239/24. Tym samym referentem sprawy, w której wniesiono przedmiotowy wniosek został sędzia wylosowany do rozpoznania sprawy o sygn. VIII K 239/24.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Wniosek złożony przez sędziego Sądu Okręgowego X. Y. podlegał uwzględnieniu, wynikiem czego było uchylenie postanowienia Sądu Okręgowego w Warszawie z 4 marca 2025 r., sygn. XVIII K 312/24 (XVIII Ko 111/24), i umorzenie postępowania w zakresie złożonego przez obrońcę oskarżonego P.P. wniosku o wyłączenie ww. sędziego.

Przechodząc do omówienia złożonego wniosku, w pierwszej kolejności stwierdzić należy, że Sąd Najwyższy, korzystając z uprawnień wynikających z treści art. 436 k.p.k., ograniczył rozpoznanie środka odwoławczego tylko do poszczególnych uchybień związanych z podniesionym zarzutem obrazy art. 42a § 3

p.u.s.p., wskazanych przez skarżącą lub podlegających uwzględnieniu z urzędu, gdyż rozpoznanie w tym zakresie wniosku jest wystarczające do wydania orzeczenia, a rozpoznanie pozostałych uchybień byłoby bezprzedmiotowe.

Zanim jednakże Sąd Najwyższy przejdzie do omówienia zarzutu, który stał się podstawą rozstrzygnięcia kasatoryjnego, konieczne jest poczynienie kilku uwag natury ogólnej. Otóż z art. 41 § 1 k.p.k. powołanego w podstawie prawnej rozstrzygnięcia Sądu Okręgowego wynika, że sędzia ulega wyłączeniu, jeżeli istnieje okoliczność tego rodzaju, że mogłaby wywołać uzasadnione wątpliwości co do jego bezstronności w danej sprawie. Z kolei na podstawie art. 42a § 3 p.u.s.p., ustawodawca dopuścił możliwość badania spełnienia przez sędziego wymogów niezawisłości i bezstronności z uwzględnieniem okoliczności towarzyszących jego powołaniu i jego postępowania po powołaniu, na wniosek uprawnionego, o którym mowa w § 6 p.u.s.p., jeżeli w okolicznościach danej sprawy może to doprowadzić do naruszenia standardu niezawisłości lub bezstronności, mającego wpływ na wynik sprawy z uwzględnieniem okoliczności dotyczących uprawnionego oraz charakteru sprawy. Zatem zakres przedmiotowy drugiej regulacji jest węższy od przewidzianego w art. 41 § 1 k.p.k. Porównanie natomiast obu tych regulacji prowadzi do wniosku, że art. 42a § 3 p.u.s.p., stanowi *lex specialis* względem art. 41 § 1 k.p.k. W ujęciu bowiem temporalnym przepis art. 42a § 3 p.u.s.p. jest przepisem późniejszym względem art. 41 § 1 k.p.k., co pozwala twierdzić, że wprowadzenie go do porządku prawnego wywiera skutek derogujący art. 41 § 1 k.p.k. w tej części, w której przedmioty obu regulacji się pokrywają. Wyprowadzony wniosek jest uprawniony, biorąc chociażby pod uwagę treść wyroku Trybunału Konstytucyjnego z 4 marca 2020 r., sygn. akt P 22/19, w którym uznał art. 41 § 1 w zw. z art. 42 § 1 k.p.k., stosowany odpowiednio na podstawie art. 74¹ pkt 1 ustawy z 6 lipca 1982 r. o *radcach prawnych* w zakresie, w jakim dopuszcza rozpoznanie wniosku o wyłączenie sędziego z powodu wadliwości powołania sędziego przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa, w skład której wchodzi sędziowie wybrani na podstawie art. 9a ustawy z dnia 12 maja 2011 r. o Krajowej Radzie Sądownictwa za niezgodny z art. 179 w związku z art. 144 ust. 3 pkt 17 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej. Konsekwencją zaprezentowanej wykładni jest zatem stwierdzenie niedopuszczalności

zastosowania art. 41 § 1 k.p.k. w sytuacji, w której z treści wniosku o wyłączenie sędziego wynika, że dotyczy on okoliczności towarzyszących powołaniu sędziego i jego postępowania po powołaniu.

Przechodząc do dalszych rozważań, warto wskazać również na treść postanowienia z 8 października 2025 r., sygn. II KB 45/24, w którym Sąd Najwyższy słusznie zauważył, że potencjalne zakwestionowanie przez sąd niezawisłości sędziego objętego wnioskiem sformułowanym na podstawie tego przepisu wywołuje nie tylko skutki procesowe, które dotyczą postępowania, w kontekście którego doszło do wyłączenia (jak to ma miejsce przy wyłączeniu na podstawie art. 41 k.p.k. i 42 k.p.k.), ale także pociąga za sobą skutki potencjalnie dotkliwe dla sędziego osobiście. Takie postanowienie może bowiem, w ocenie niektórych, podawać w wątpliwość cechy pozwalające sprawować urząd sędziego. W związku z tym sędziemu musi zostać zagwarantowane prawo do obrony. Z tego też względu ustawodawca, wprowadzając w art. 42a § 3 p.u.s.p. wyjątkową możliwość oceny wpływu, jak i okoliczności towarzyszących powołaniu sędziego, które mogłyby mieć wpływ na jego sposób orzekania, nie tylko obwarował tę możliwość wieloma wymogami formalnymi, ale – w sytuacji, gdyby wniosek został uwzględniony (art. 42a § 13 zd. pierwsze p.u.s.p.) – przyznał sędziemu prawo do wnioskowania o ponowne rozpoznanie wniosku przez Sąd Najwyższy (art. 42a § 13 zd. drugie p.u.s.p.). Regulacja ta jest konsekwencją uwzględnienia norm konstytucyjnych i gwarantuje sędziom ochronę przed niesłusznymi pomówieniami. Konieczne jest więc wykazanie, że w okolicznościach danej sprawy wątpliwości, które dotyczą powołania sędziego i jego postępowania po powołaniu, mogą prowadzić do naruszenia standardu niezawisłości lub bezstronności przy rozpoznawaniu danej sprawy, od rozpoznania której sędzia miałby zostać wyłączony. Zgodnie natomiast z treścią przepisu art. 42a § 4 p.u.s.p., tego rodzaju wniosek o zweryfikowanie standardów niezawisłości i bezstronności na podstawie § 3 może być złożony jedynie wobec sędziego wyznaczonego do składu sądu rozpoznającego.

W odniesieniu do sędziów orzekających w sądach powszechnych jedynymi zatem przepisami pozwalającymi na formułowanie wniosku o wyłączenie sędziego, którego elementem są wątpliwości co do okoliczności jego powołania, są

obowiązujące na podstawie ustawy z dnia 9 czerwca 2022 r. o zmianie ustawy o Sądzie Najwyższym oraz niektórych innych ustaw, art. 42a § 3-14 p.u.s.p.

W przedmiotowej sprawie obrońca oskarżonego jednakże – jak już była o tym mowa – powołując się na treść art. 41 § 1 k.p.k. w zw. z art. 42 § 1 i 4 k.p.k. – podniósł w złożonym wniosku, że oskarżony ma uzasadnione wątpliwości co do bezstronności sędziego, gdyż w jego ocenie okoliczności dotyczące powołania SSO X. Y. prowadzą do stwierdzenia, że skład sądu z jej udziałem nie może być uznany za sąd instytucjonalnie niezawisły i bezstronny z uwagi na wadliwość procesu nominacyjnego – co przesądza o tym, że wnioskodawca zmierzał do weryfikacji okoliczności towarzyszących powołaniu sędziego SO X. Y. i co za tym idzie wniosek taki mógł zostać rozpoznany jedynie w trybie art. 42a § 3-§ 14 p.u.s.p.

Rację zatem ma SSO X. Y., że Sąd Okręgowy, orzekając w przedmiocie powyższego wniosku i wyłączając ją od rozpoznania sprawy o sygn. XVIII K 312/24, w oparciu o przepis art. 41 § 1 k.p.k. w zw. z art. 42 § 1 k.p.k., rażąco naruszył art. 42a § 2 p.u.s.p., a co za tym idzie również art. 179 w związku z art. 144 ust. 3 pkt 17 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, co wynika przecież z przywołanego wyżej wyroku Trybunału Konstytucyjnego z 4 marca 2020 r. (P 22/19, OTK ZU A 2020, poz. 31, Dz.U. z 2020 r., poz. 413). Podstawą bowiem rozstrzygnięcia wniosku w niniejszej sprawie winien być art. 42a p.u.s.p. – co nie budzi wątpliwości z uwagi na treść wniosku, jak i również treść części motywacyjnej rozstrzygnięcia Sądu Okręgowego, który swoje wywody zogniskował wokół okoliczności towarzyszących powołaniu sędziego SO X. Y., jak i jej zachowania po powołaniu – nie podnosząc jakichkolwiek okoliczności związanych ze sprawą - za wyjątkiem tych, które stanowią opis sprawy w jakiej orzeczenie zostało wydane.

W świetle powyższych ustaleń Sąd Najwyższy na podstawie art. 42a § 13 zd. 3 p.u.s.p. uchylił zaskarżone postanowienie i umorzył postępowanie nim zainicjowane na podstawie art. 437 § 2 k.p.k. Podstawą umorzenia postępowania było to, że obecnie sprawa, w której wniosek wniesiono, została połączona do innej wcześniej zarejestrowanej w Sądzie Okręgowym w Warszawie. Obecnie referentem sprawy jest inny sędzia niż ten, którego wniosek obrońcy oskarżonego dotyczył. Mając zatem na uwadze treść art. 42a § 4 p.u.s.p., z którego wynika, że wniosek o zweryfikowanie standardów niezawisłości i bezstronności na podstawie §

3 może być złożony jedynie wobec sędziego wyznaczonego do składu sądu rozpoznającego sprawę i to, że SSO X. Y. obecnie nie jest już członkiem składu rozpoznającego sprawę, w której wniosek został złożony - rozstrzygnięcie w przedmiocie, o którym mowa w art. 42 a § 3 p.u.s.p. należy uznać za niedopuszczalne, biorąc pod uwagę treść art. 42 a § 4 w zw. z art. 42 a § 8 p.u.s.p. Z tych też powodów zasadne było umorzenie postępowania (art. 437 § 2 k.p.k.).

Mając powyższe okoliczności na uwadze Sąd Najwyższy orzekł jak w części dyspozytywnej postanowienia.

Joanna Misztal-Konecka

Małgorzata Bednarek

Adam Redzik

Krzysztof Wesołowski

Igor Zgoliński

[WB]

[r.g.]